

जि.प्र.का. भक्तपुर दर्ता नं. ६२/०६३/६४

थिमी टाइम्स

THIMI TIMES WEEKLY

साप्ताहिक

स्थायी लेखा नं. ३०२८६५२३

वर्ष १७

अङ्क ३६

ने.सं. ११४४

जेठ १६ गते बुधबार, २०८१

29 May 2024 Wednesday

पृष्ठ ८

मूल्य रु १०/-

विपक्षीको लागि सुधारका कार्यक्रम नदेखिएको हावादारी बजेट महत्वकाक्षी बजेट, कार्यान्वयनमा आशंका

काठमाडौं । सरकारले आगामी वर्षका लागि १८ खर्ब ६० अर्ब ३० करोड रुपैयाँ विनियोजन गरेको छ । अर्थमन्त्री वर्षमान पुनले मंगलबार आर्थिक वर्ष २०८१/८२ को उक्त

आकारको बजेट प्रतिनिधिसभामा पेस गरेका हुन् । अर्थमन्त्री पुनले कृषि क्षेत्रको रूपान्तरण अन्तर्गत कृषिको व्यावसायीकरण र आधुनिकीकरण

गरी उत्पादन र उत्पादकत्व अभिवृद्धि गरिने उद्देश्यले वि.सं. २०८१-९१ सम्मको अवधिलाई कृषिमा लगानी दशक घोषणा गरेका छन् ।

सरकारी, निजी, सहकारी तथा विकास साभेदारबाट कृषि क्षेत्रमा लगानी अभिवृद्धि गर्न विक्रम संवत् २०८१ देखि २०९१ सम्मको अवधिलाई कृषिमा लगानी दशक घोषणा गरिएको हो । भूगोल, बजार सम्भाव्यता एवं पारिस्थितिकीय विशिष्टता अनुकूल संघ, प्रदेश र स्थानीय तहबाट कृषि उपजको विशेष क्षेत्र पहिचान गरी उत्पादन प्रवर्द्धन गरिने बजेटमा उल्लेख छ ।

कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालयको लागि पुनले रु. ५७ अर्ब २९ करोड विनियोजन गरेका छन् । नेपाललाई सूचना प्रविधि हवको रूपमा विकास गरिने हेतुले सूचना प्रविधि क्षेत्रमा १० वर्षमा रु. ३० खर्बको निर्यात गर्ने र ५ लाख प्रत्यक्ष तथा १० लाख अप्रत्यक्ष रोजगारी सिर्जना गर्ने लक्ष्यसहित आगामी आर्थिक वर्षलाई सूचना प्रविधि दशकको प्रस्थान वर्षको रूपमा अगाडि बढाउने बजेटमा

बाँकी पेज ७ मा

भक्तपुर अस्पतालमा पाठेघरको निःशुल्क उपचार

भक्तपुर । भक्तपुर अस्पतालले २१ जनाको निःशुल्क पाठेघरको शल्यक्रिया गरेको छ । पाठेघर खस्ने समस्या भएका तर उपचारको पहुँचसम्म नआएका महिलालाई लक्षित गर्दै अस्पतालले निःशुल्क उपचार एवम् शल्यक्रिया सुरू गरेको अस्पतालका निर्देशक डा. सुमित्रा गौतमले जानकारी दिए ।

निःशुल्क उपचार गरिएकामध्ये १८ जना सिन्धुपाल्चोक र बाँकी सिन्धुली, काभ्रेपलाञ्चोकलगायत जिल्लाका रहेका उनले जानकारी दिए । भक्तपुरका ग्रामीण भेग र अन्य जिल्लाबाट पनि विरामी आउनेक्रम जारी रहेको जानकारी दिँदै उनले महिलालाई रोग लुकाएर नबस्न र उपचारका लागि आउन आह्वान गरे ।

डा. गौतमले भने, “पाठेघर

खस्ने समस्या लिएर आएका महिलामा धेरै पीडा लुकेको पाईयो, केहीले रोग भन्न नसकेर बसे पनि धेरैले आर्थिक अभावका कारण शल्यक्रिया गर्न नसकेको गुनासो गर्ने गरेको छ । अब पैसा नभएकै कारण उपचार रोकिँदैन, हामी निःशुल्क उपचार गर्छौं । यहाँ आएका जुनसुकै क्षेत्रका महिलाले निःशुल्क उपचार एवम् शल्यक्रिया सेवा पाउँछन् ।”

अस्पतालले विरामीको पाठेघरको परीक्षण, ल्याब परीक्षण, शल्यक्रिया, अस्पतालमा रहेसम्म विरामी र एकजना कुरवालाई निःशुल्क खाना र बस्ने व्यवस्था गर्नुका साथै घर फर्कदा यातायात खर्चवापत रु एक हजार दिएर पठाउने गरेको छ ।

बाँकी पेज ७ मा

नित्या रञ्जना फन्टलाई अन्तर्राष्ट्रिय स्तरको प्रतिष्ठित अवार्ड प्राप्त

काठमाडौं । नेपालको क्यालिजात्रा फाउन्डेसन र भारतको एक टाइप कम्पनीले तयार पारेको 'नित्या रञ्जना' फन्टले प्रतिष्ठित 'डी एन्ड एडी एल्लो पेन्सिल' अवार्ड पाएको छ । मङ्गलबार साउथव्याङ्ग सेन्टर लन्डनमा आयोजित कार्यक्रममा उक्त फन्टले 'टाइप डिजाइन

एन्ड लेटरिङ' विधामा उत्कृष्ट भएर यो पुरस्कार पाएको हो । यस फन्टमा नेपाल, भारत र अमेरिकाका व्यक्तिहरू आवद्ध छन् । नूपर दत्त र तथागत विश्वासले डिजाइन गरेको यो फन्टका स्क्रिप्ट कन्सल्टेन्ट

बाँकी पेज ७ मा

हिमाली जल संकटासन्नताको मापन र मूल्यांकनमा छलफल

काठमाडौं । हिमाली क्षेत्रको पानीले दिने सेवा र सोसँग सम्बन्धित परिस्थितिकीको संकटासन्नताको मापन तथा मूल्याङ्कन गर्ने मूल उद्देश्यले कार्यशाला गरिएको छ । हिमाली जल सम्बन्धी क्षेत्रीय शोधकार्य आयोजनाको श्रृङ्खलावद्ध कार्यक्रम अन्तर्गत ललितपुरको इसिमोडमा एकदिने हिमाली जल कार्यशाला आयोजना गरिएको हो ।

आइआइटि रूडकीसँगको सहकार्यमा नेपाल इन्जिनियरिङ कलेज (नेक) ले आयोजना गरेको कार्यशालामा हिमाली क्षेत्रको पानीले दिने सेवा र सोसँग सम्बन्धित परिस्थितिकीको संकटासन्नताको मापन तथा मूल्याङ्कन गरिएको छ ।

कार्यशालामा नेकका

पूर्व प्राचार्य प्रा.डा. हरिकृष्ण श्रेष्ठ, कार्यवाहक प्राचार्य सह-प्राध्यापक दुर्गाप्रसाद भण्डारी र नेक सिपसएसका निर्देशक प्रा.डा. तुसिता चाँदनी शाहीले कार्यशालामा भाग लिएका थिए । कार्यशालामा त्रिभुवन विश्वविद्यालयका प्रा.डा. विष्णुप्रसाद पाण्डेले विश्वव्यापी जलवायु परिवर्तनले हिमाली क्षेत्रमा घट्ने पानीको मात्रा र यसबाट पर्नजाने दबाव तथा पूर्वाधारको डिजाइनमा पर्ने प्रभावबारे मूल कार्यपत्र पेश गरेको थियो । रिफ्रेस नामाकरण गरिएको हिमाली क्षेत्रको पानीको संकटासन्नता सम्बन्धित क्षेत्रीय शोध आयोजनामा नेपाल, भारत र भुटानका शैक्षिक संस्थाहरूको

बाँकी पेज ७ मा

भक्तपुर । जनराणतन्त्र चीनको चियाइसी प्रान्तको यिछुन नगरको जनप्रतिनिधिसभा स्थायी समितिका निर्देशक लि निङको नेतृत्वमा आएको प्रतिनिधिमण्डल टोलीले मंगलबार भक्तपुर नगरपालिकाका प्रमुख सुनिल प्रजापतिसँग भेट गरेका छन् ।

सांस्कृतिक नगर भक्तपुरमा स्वागत गर्दै टोलीलाई नगर प्रमुख प्रजापतिले नेपाल एक चीन नीतिको पक्षमा रहेको बताउँदै नेपाली जनता र चिनियाँ जनताबीचको सम्बन्ध अझ

सुदृढ हुँदै जाने विश्वास व्यक्त गरे । सांस्कृतिक, ऐतिहासिक र पुरातात्विक दृष्टिकोणले भक्तपुर नगर अत्यन्त महत्वपूर्ण भएको बताउँदै नेपालमा विभिन्न समयमा आएको विपद्मा चीन सरकारको तर्फबाट भएको साथ र सहयोगको लागि आभार प्रकट गरेका छन् ।

भक्तपुर नगरपालिकामा समग्र रूपमा नेमकिपाका शतप्रतिशत जनप्रतिनिधिहरू निर्वाचित भएको जानकारी

बाँकी पेज ७ मा

महानगरले न्यूरोड क्षेत्रको सडक पैदलयात्री मैत्री बनाउने

काठमाडौं । काठमाडौंको मुटु रहेको नयाँ सडक क्षेत्रमा पहिले सवारी पार्किङ गर्ने गरिएको भागबाट पार्किङ प्रयोजन हटाएपछि त्यो भाग पैदलयात्रीका लागि सहज बनाउन लागिएको महानगरको सार्वजनिक निर्माण विभागले जानकारी दिएको छ । भित्री सहरी क्षेत्रको व्यवस्थापन महानगरपालिका आफैले गरिरहेको छ । नयाँ

सडकको मर्मत गर्ने, सुधार गर्ने, सडक कालोपत्रे गर्ने काम पहिले पनि महानगरपालिकाले गरिरहेको थियो । पैदलयात्रीको सुरक्षाका लागि बार महानगरपालिकाले नै राखेको हो ।

त्यस क्षेत्र भएर बग्ने ढल पनि महानगरपालिकाले नै राखेको हो । पूर्वाधार निर्माण र सहरी सुविधा वितरणका लागि यस अघि पनि काम गरिसकेको

क्षेत्रमा अहिले पैदल मार्ग सुधार गर्ने योजनाअन्तर्गत काम हुन लागेको हो । योजना कार्यान्वयन गर्ने सन्दर्भमा सडक विभागलाई डिजाइन संलग्न राखेर २०८० असोज ४ गते पत्राचार भइसकेको छ । विभागका प्रमुख सुरज शाक्यले जानकारी दिए ।

उनका अनुसार पैदल मार्ग सुधार गर्दा आवागमन, व्यापार तथा स्थानीय सहजतालाई कुनै पनि असर गर्दैन, बरु बढाउँछ । जहाँ पैदल यात्रा धेरै हुन्छ, त्यो ठाउँको जीवन्तता अझ थपिन्छ । व्यापार भन् बढ्छ । शाक्यले असन बजारको उदाहरण दिँदै भने, 'पैदल मार्गको स्वरूपमा भएकोले न्यूरोडमा भन्दा असनमा मानिसहरू बढी जान्छन् । धेरै सामान खरिद गर्छन् ।'

बाँकी पेज ७ मा

राउटे संरक्षित क्षेत्र घोषणा गर्न राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोगको सिफारिस

राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोगले लोपोन्मुख आदिवासी राउटेका लागि संरक्षित क्षेत्र घोषणा गर्न सरकारलाई सिफारिस गरेको छ । नेपालको संविधानको धारा ५६(५) बमोजिम सामाजिक साँस्कृतिक संरक्षणका लागि संरक्षण क्षेत्र घोषणा गर्नु पर्ने र त्यसको कार्यान्वयन पनि गर्नु पर्ने सरकारलाई गरिएको सिफारिसमा उल्लेख छ ।

धुमन्ते फिरन्ते राउटेलाई संरक्षण, सुरक्षा गर्न यस्तो व्यवस्थाको सिफारिस गरिएको हो । आयोगले राउटेको प्रथाजनित अभ्यासको निरन्तरताका लागि संघीय, प्रदेश र स्थानीय सरकारले पृथक कानुनी व्यवस्था गर्न पनि

भनेको छ । प्रथाजनित मुखिया प्रणालीमा आधारित स्वशासनको अभ्यास गरीरहेका लोपोन्मुख आदिवासी जनजाति राउटेको मानव अधिकारको अवस्थाबारे आयोगको टोलीले अध्ययन गरी प्रतिवेदन तयार गरे पछि सो सिफारिस गरिएको हो ।

नियमित वस्ती स्थानान्तरण गर्ने परम्परा भएका राउटे वस्तीमा स्थानान्तरित हुने गरी घुम्ती प्रहरी चौकी स्थापना गर्न पनि आयोगले भनेको छ । राउटे समुदायका नागरिकलाई प्रशासन, पञ्जीकरण, खाद्यन्त, राहत, स्वास्थ्यलगायत सेवाका लागि राउटेको बस्ती स्थानान्तरणसँगै

स्थानान्तरित हुने गरी 'घुम्ती एकिकृत सेवा केन्द्र' को स्थापना गर्न प्रदेश र स्थानीय सरकारलाई आयोगले सिफारिस गरेको छ ।

यसरी नै राउटे महिला तथा बालबालिकाको पोषणका लागि 'घुम्ती पोषण गृह' स्थापना गर्नुपर्ने, राउटे समुदायको उत्थान, मुलप्रवाहिकरण तथा सशक्तिकरणका लागि एकिकृत आवधिक कार्ययोजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्नु पर्ने, राउटेका विषयमा काम गर्न कुनै खास निकायलाई जिम्मेवारी तोक्नु पर्ने, राउटेको स्वपहिचान बमोजिम राउटेको स्थानान्तरणसँगै स्थानान्तरण गर्न मिल्ने

बाँकी पेज २ मा

राउटे....

गुणस्तरीय बसोवासको व्यवस्था गर्न पर्ने, राउटेको स्वतन्त्र पूर्व सुसूचित सहमति विना कुनै पनि श्रव्य दृश्य सामाग्री तयार, सङ्कलन र प्रसारणमा नियमन गर्न पर्ने लगायतका सुभाब पनि प्रतिवेदनमा उल्लेख छ ।

हाल सामाजिक सुरक्षा भत्ता दैलेखको गुराँस गाउपालिकाबाट वितरण भइरहेकोमा तत्काल ज्येष्ठ नागरिक, एकल महिला र अपाङ्गता

घटदो जनसंख्या, लोप हुन सक्ने खतरा

राउटेको जनसंख्या हरेक वर्ष घटीरहेको छ । आयोगको प्रतिवेदन अनुसार २०७५ सालमा उनीहरूको जनसंख्या १४९ रहेकोमा २०७६ मा १४८ हुँदै २०८० सालमा जनसंख्या घटेर १३७मा सिमित हुन पुगेको छ ।

कमजोर जनस्वास्थ्य, कुपोषण, उपचारमा पहुँच नहुनु, प्रजनन् स्वास्थ्यको अभाव, गुणस्तरहिन आवास, मौसम

आइरिस, दक्षिण अफ्रिकाको बुसमेन, उत्तर अफ्रिकाको अमाजिघ (बर्बर्स), कोलम्बियाको नुकक, कन्या र इथोपियाको गाब्रा र इरानको कवास्काइ आदि राउटे जूत्र घुमन्ते आदिवासी हुन् । नेपालको घुमन्ते-फिरन्ते लोपोन्मुख अल्पसंख्यक आदिवासी जनजाति राउटे समुदाय भने कर्णाली प्रदेशको विभिन्न जिल्लाहरूमा घुमफिर गर्दै बसोबास गर्दै आएका छन् । राउटे सुदुरपश्चिम प्रदेशको अछाम जिल्ला, कर्णाली

अवस्थाहरूमा सामाजिक सुरक्षाको अधिकार व्यवस्था पूर्णत वेवास्ता गरेको पाइएको छ । सन् २०२२ मा सो महासन्धी सम्बन्धी आधारभूत सिफरिस नम्बर ३९ बमोजिम आदिवासी जनजाति महिला र किशोरीका लागि राज्यको भूमिका थप परिभाषित गरेको छ । तथापि राउटे महिला तथा किशोरीको मानव अधिकारको राज्य भूमिका प्रभावकारी छैन ।

राउटेहरूको जन्म दर्ता, विवाह दर्ता, मृत्यू दर्ता लगायत कुनै पनि पञ्जिकरण भएको पाइएको छैन ।उमरेले योग्य युवा र युवतीले फरक गोत्रमा उमेर अनुसारको योग्य नहुनाले विवाहमा समस्या देखिएको छ । नयाँ मानिसहरूको प्रवेशले उनीहरूको बानी व्यवहार तथा जीवन शैलीमा नकारात्मक परिवर्तन आएको छ । यसले उनीहरूलाई नकारात्मक रहनसहन विकासमा सहयोग गरिरहेको पाइएको छन् । विश्वव्यापी आवधिक समिक्षा मार्फत नेपालले स्वीकार गरेको सिफारिस राउटे समुदायको हक कार्यान्वयन भएको देखिन्न । साथै दिगो विकासको लक्ष्य प्राप्तिका लागि यी समुदायका लागि यथेष्ट प्रयास भएको पाइएन ।

राउटेहरूले आत्मनिर्णयको अधिकार उपयोग गरी स्वशासनको अभ्यास गरिरहेका छन् । उनीहरू निर्वाध रुपमा उनीहरूको प्रथाजनित अभ्यासको निरन्तरता चाहन्छन् । आफ्नो प्राकृतिक सम्पत्ति र श्रोतहरूको स्वतन्त्रतापूर्वक उपभोग गर्न सक्दछन् । समग्र रुपमा राउटेहरूको प्रथाजनित अभ्यास निरन्तरतामा अवरोध उत्पन्न भए उनीहरूले प्रतिनिधित्व गरेको एउटा सभ्यताको अन्त्य सम्मुख देखिएको छ ।

उनीहरूको स्वच्छिक रोजाई आवास, खाद्यन्न, पोषण, लताकपडा, शिक्षाको गुणस्तरीय उपलब्ध गराउने विधि तय गरी कार्यान्वयन जरुरी छ । बाहिरी आधुनिक समाजले उनीहरूको सभ्यता र स्वशासनमाथि गरेको अतिक्रमण नियन्त्रण हुन अत्यावश्यक छ । यसले उनीहरूको मानव अधिकार संरक्षण र सम्बर्द्धनमा सहयोग पुग्दछ । इन्डिजियसबाट

भएका व्यक्तिको परिचपत्र उपलब्ध गर्न/गराउन पनि आयोगले भनेको छ । राउटे समुदायमा मदिरा तथा सुर्तीजन्य पदार्थको लत बढेको विषयमा राउटे वस्ती नजिक त्यस प्रकारका सामाग्री विक्रिवितरणमा नियमन गर्नु पर्ने आयोगको ठहर छ । राउटे बालबालिकालाई मातृभाषा शिक्षा दिलाउन घुम्टी विद्यालय’ सञ्चालन गर्न, राउटे वस्तीमा स्वच्छ खानेपानी उपलब्ध तथा सरसफाई जनचेतना अभिवृद्धि गर्न पनि सिफरिसमा समेटिएको छ । राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोगका सहसचिव नवराज सापकोटको संयोजकत्वमा राउटेको मानवअधिकार सम्बन्धि सो अध्ययन भएको हो । अध्ययन टोलिमा आयोगका सहसचिव बुद्धनारायण साहनी केवट, मानव अधिकार अधिकृत कुमारी शरणा उराँव र मानव अधिकार अधिकृत किरणकुमार बराम, काठमाडौँ विश्वविद्यालयका सह प्राध्यापक डा. पूर्ण बहादुर नेपाली र डा. लालबहादुर पुन तथा सोसेक, नेपालका कार्यकारी निर्देशक हिरासिँ थापासमेत अध्ययन टोलीमा हुनुहुन्थ्यो ।

अनुकूल लताकपडाको अभाव, स्वच्छ खानेपानी तथा सरसफाईको अभाव जस्ता कारणले उनीहरूको जनसंख्या घटेको प्रतिवेदनमा उल्लेख छ ।

अन्तर्राष्ट्रिय श्रम संगठन महासन्धि नं. १६९ ले फिरन्ते नागरिक र घुमन्ते किसानहरूको अवस्था उपर विशेष ध्यान दिनु पर्ने राज्यको दायित्वको रुपमा व्यवस्था गरेको भए पनि राउटेको हकमा सो व्यवस्था कार्यान्वयन हुन नसकेको आयोगको ठहर छ । लोपोन्मुख आदिवासी जनजातिमा सूचिकृत राउटे समुदायप्रति राज्यको जिम्मेवारी थप सुदृढ नहुने हो भने प्रथाजनित परम्परासहितको पृथक समुदाय पृथ्वीबाट लोप हुने प्रवल सम्भावना रहेको मानव अधिकार आयोगको प्रतिवेदनमा उल्लेख छ ।

विश्वका विभिन्न मुलुकमा रहेका राउटेजस्तै घुमन्ते फिरन्ते समुदायका लागि ती मुलुकहरूमा गरिएको व्यवस्था जस्तो नेपालमा अभाव भएको प्रतिवेदनमा औल्याएको छ । इजरायलको बेदोइडन, सकेनदिनाभिएन र रुसको सामी, केन्या र तान्जेनियाको मसाई, भारतको गद्दी, आएरल्याण्डको

प्रदेशको जाजरकोट, दैलेख, सल्यान र सुर्खेत तथा लुम्बिनी प्रदेशको दाङ जिल्लासम्म पुगे गरेको पाइएको छ ।

राउटे समुदायमा ४७ प्रतिशत नागरिक १८ वर्ष मुनिका छन् । आर्थिक, सामाजिक तथा साँस्कृतिक अधिकारसम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय महासन्धि, १९६६ अनुसार बालबालिको हेरचाह र शिक्षाको दायित्व राज्यको हुने हुँदा सम्भव भए सम्म व्यापक सुरक्षा र सहायता दिनु पर्ने व्यवस्था न्यूनतम पनि कार्यान्वयनमा छैन । मौसम अनुकूल लताकपडा, सरसफाई, स्वच्छ खानेपानी, गुणस्तरीय खाद्यन्न र गुणस्तरीय आवास नहुनाले उनीहरूको स्वास्थ्यमा प्रतिकूल असर परिरहेको पाइएको छ । घुमन्ते-फिरन्ते राउटे समुदायमा ३ जना व्यक्ति अपाङगता भएको व्यक्ति रहेको पाइएको छ ।

राउटे समुदायमा एकल महिलाहरू १६ जना भएको पाइएको छ । महिला विरुद्धका सबै प्रकारका भेदभाव उन्मूलन गर्ने सम्बन्धी महासन्धि, १९७९ ले महिलाहरूलाई अन्य असक्षमताका

मर्यादित महिनावारी बनाउन घरपरिवारबाटै सुरुवात गर्नुपर्छ: मन्त्री चौधरी

ललितपुर । महिला, बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक मन्त्री भगवती चौधरीले मर्यादित बनाउन घरपरिवारबाटै सुरुवात गर्नुपर्ने बताउनुभएको छ ।

अन्तर्राष्ट्रिय महिनावारी दिवसको सन्दर्भमा आयोजना गरिएको महिनावारी मैत्री विश्व कार्यक्रमलाई सम्बोधन गर्दै मन्त्री चौधरीले त्यस्तो बताउनुभएको हो । मर्यादित महिनावारी बनाउनका निम्ति महिला मन्त्रालयले निर्देशिका पनि बनाएको भन्दै उहाँले तर त्यसलाई यथोचित रूपमा राज्यका सबै निकाय, सबै क्षेत्रमा लागू भएको अवस्था नरहेको बताउनुभयो ।

सामुदायिक विद्यालय, कलेजहरूमा यी कुराको विशेष ध्यान दिइनुपर्ने भन्दै उहाँले महिनावारी प्राकृतिक प्रक्रिया भएकाले यसलाई

कुनै पाप वा गलत कुराको रूपमा लिने प्रवृत्तिको अन्त्य गर्नका निम्ति सचेतनाका कार्यक्रम बढाउनुपर्ने बताउनुभयो । ‘सामुदायिक विद्यालयहरूमा विदाको व्यवस्था, प्याड, सरसफाइको अवस्था के छ ती कुराको पनि अनुगमन हुनुपर्छ।

यो प्राकृतिक प्रक्रिया हो । यसलाई कसरी हुन्छ सुरक्षित र सरसफाइमा विशेष ख्याल गर्नुपर्छ’, मन्त्री चौधरीले भन्नुभयो, ‘कतिपय ठाउँहरूमा छोरीहरूलाई महिनावारीको बेला घरबाहिर राख्ने प्रवृत्ति छ । घरपरिवारको मुख हेर्न नदिने, भान्सामा जान नदिने जस्ता कुराहरू छन् ।त्यसलाई हामीले जनचेतना फैलाउँदै यो कुरा गलत होइन यो प्राकृतिक प्रक्रिया हो घरभित्रै राख्नुपर्छ भन्ने ढङ्गले हामीले जनचेतना फैलाउन आवश्यक छ ।’

कुरीतिहरूलाई चिर्नका लागि यस्ता अभियानहरूले गलत मान्यताहरूलाई परिवर्तन गर्न मद्दत पुग्ने भन्दै उहाँले नागरिक समाज जस्ता संस्थाहरूको महत्त्वपूर्ण भूमिका रहने उहाँले बताउनुभयो ।

प्याड निर्माण गर्दा केमिकल रहित प्याडहरू निर्माण गरिनुपर्ने भन्दै उहाँले त्यसमा राज्यले पनि जाँच्ने संयन्त्र सक्रिय बनाउने बताउनुभयो । ‘सामुदायिक विद्यालय तथा विभिन्न संघ, संस्थाहरूद्वारा वितरण गरिने प्याडहरूमा विशेष ध्यान दिइनुपर्छ । शरीरसँग प्रत्यक्ष जोडिएको विषय भएकाले प्याड बनाउने कुरामा विशेष ध्यान दिइनुपर्छ’, उहाँले भन्नुभयो । महिनावारी भन्ने कुरा निकै संवेदनशील विषय रहेको भन्दै उहाँले त्यो समयमा महिलाको शारीरिक देखी मानसिक रूपमा समेत संवेदनशील हुने भएकाले यसमा विशेष ध्यान दिनुपर्ने बताउनुभयो ।

महिनावारी कुनै फोहर वा नकारात्मक विषय होइन भन्ने कुरा सबैतिर फैलाउन आवश्यक रहेको उहाँको भनाई थियो ।

महिनावारीको समयमा कार्यस्थलमा बिदाको व्यवस्था गर्नुपर्ने कुरा उठिरहेको भन्दै यस विषयमा केही न केही व्यवस्था गर्न आवश्यक रहेको समेत मन्त्री चौधरीले बताउनुभयो । कार्यक्रम ज्ञान महर्जनको अध्यक्षतामा भएको थियो ।

प्यालेस्टाइनलाई कति देशले मान्यता

दिए, कुन देशलाई कसरी मान्यता ?

एजेन्सी । गाजामा इजरायलको सात महिनाभन्दा बढी लामो युद्धले प्यालेस्टाइनीहरूलाई आफ्नै राज्य दिनको लागि विश्वव्यापी दबाबलाई पुनः जीवित पारेको छ । नर्वे, स्पेन र आयरल्याण्डले गत बुधवार प्यालेस्टाइनलाई राष्ट्रको रूपमा मान्यता दिने घोषणा गरेका छन् । यी तीन देशको यो घोषणाले पश्चिमी शक्तिहरूले लामो समयदेखि कायम राखेको जडतालाई तोड्ने काम गरेको छ । यस विषयमा इजरायलसँग वार्ता भए मात्र प्यालेस्टाइन सार्वभौम राष्ट्र बन्न सक्ने उनको विश्वास थियो । स्पेन, आयरल्याण्ड र नर्वेले प्यालेस्टाइनलाई मान्यता नदिई मध्यपूर्वमा शान्ति स्थापना गर्न असम्भव रहेको विश्वास गर्छन् ।

संयुक्त राष्ट्रसंघका १९४ सदस्य राष्ट्रमध्ये १४३ राष्ट्रले प्यालेस्टाइनलाई राष्ट्रको रूपमा मान्यता दिइसकेका छन् । मे २८ मा स्पेन, आयरल्याण्ड र नर्वेको नाम थपिएपछि यो संख्या १४६ पुग्नेछ । यसलाई मान्यता दिनेहरूमा धेरै मध्य पूर्वी, अफ्रिकी र एसियाली देशहरू समावेश छन्, तर संयुक्त राज्य अमेरिका, क्यानडा, पश्चिमी युरोप, अष्ट्रेलिया, जापान वा दक्षिण कोरिया यसलाई मान्यता दिने पक्षमा छैनन् । अप्रिलमा, प्यालेस्टाइनलाई संयुक्त राष्ट्रको पूर्ण सदस्य राष्ट्र बन्ने प्रयासलाई रोकन संयुक्त राष्ट्र सुरक्षा परिषदमा अमेरिकाले भिटो प्रयोग गरेको थियो ।

देश कसरी बन्छ ?

देश कसरी गठन हुन्छ भन्ने बारे कुनै बाध्यकारी नियमहरू छैनन् । तर यस सम्बन्धमा केही अन्तर्राष्ट्रिय कानुनहरू छन् । मोन्टेभिडियो कन्भेन्सनले यस सन्दर्भमा चार मापदण्डहरू तय गरेको छ । उनका अनुसार राज्यमा स्थायी जनसंख्या, सरकार, परिभाषित सीमा र अन्य देशसँग सम्बन्ध स्थापना गर्ने क्षमता हुनुपर्छ ।

संयुक्त राष्ट्रसंघले किन दियो आंशिक मान्यता ?

धेरै देशहरूले प्यालेस्टाइनलाई राष्ट्रको रूपमा मान्यता नदिने भएकाले राष्ट्रसंघले नै यसलाई आंशिक मान्यता दिएको छ । १९७४ मा पिएलओले संयुक्त राष्ट्र संघमा एक पर्यवेक्षक संस्थाको रुपमा मान्यता पाएको थियो । २०१२ मा, संयुक्त राष्ट्र महासभाले प्यालेस्टाइनलाई गैर-सदस्य पर्यवेक्षक राज्यको रूपमा माथि उठायो ।

अल्जेरियाले पहिलो मान्यता दियो

नोभेम्बर १५ १९८८ मा, पहिलो प्यालेस्टिनी इन्टिफादा वा विद्रोहको समयमा, प्यालेस्टिनी नेता यासेर अराफातले एकतर्फी रूपमा जेरुसेलमको राजधानीको साथ एक स्वतन्त्र प्यालेस्टाइन राज्य घोषणा गरे । अल्जियर्समा निर्वासित प्यालेस्टिनी राष्ट्रिय परिषद्को बैठकमा उनले यस्तो घोषणा गरेका हुन् । यस अन्तर्गत, एक लक्ष्यको रूपमा दुई-राज्य समाधान अपनाइएको थियो, जसमा स्वतन्त्र इजरायल र प्यालेस्टाइन राज्यहरू संगसंगै अवस्थित थिए । यासेर अराफातले घोषणा गरेको केही मिनेटपछि अल्जेरिया स्वतन्त्र प्यालेस्टाइन राज्यलाई आधिकारिक रूपमा मान्यता दिने पहिलो देश बनेको छ ।

पछि प्यालेस्टाइनसँगै धेरै देश आए

त्यसको केही समयपछि, अरब संसार, भारत, टर्की, अफ्रिकाका धेरैजसो र धेरै मध्य र पूर्वी युरोपेली देशहरू लगायत दर्जनौं अन्य देशहरूले अल्जेरियालाई पछ्याए । मान्यताको अर्को लहर २०१० को अन्तमा र २०११ को शुरुवातमा आयो, मध्य पूर्व शान्ति प्रक्रियामा संकटको समयमा, जब अर्जेन्टिना, ब्राजिल र चिली लगायत धेरै दक्षिण अमेरिकी देशहरूले प्यालेस्टिनीहरूको स्वतन्त्र राज्यका आफ्ना दावीहरूलाई समर्थन गर्न आह्वान गरे ।

अमेरिकाको असन्तुष्टिको बावजुद युनेस्कोले मान्यता दियो

२०११ मा, शान्ति वार्ता ठप्प हुँदा, प्यालेस्टाइनीहरूले प्यालेस्टाइन राज्यको लागि संयुक्त राष्ट्रको पूर्ण सदस्यताको लागि अभियान चलाउने निर्णय गरे । उनको प्रयास असफल भयो । तर, त्यही वर्षको अक्टोबर ३१ मा, संयुक्त राष्ट्रसंघीय सांस्कृतिक एजेन्सी युनेस्कोले अभूतपूर्व कदम चाल्यो र प्यालेस्टिनीहरूलाई पूर्ण सदस्यको रूपमा स्वीकार गर्न मतदान गर्यो । यो निर्णयप्रति इजरायल र अमेरिकाले कडा आपत्ति जनाएका छन् । अमेरिकाले पनि युनेस्कोलाई दिँदै आएको आर्थिक सहयोगा रोकेको छ । त्यसपछि, उनले २०१८ मा पूर्ण रूपमा युनेस्को छोडे । यद्यपि, उनी २०२३ मा फेरि यसमा सामेल भए । सेप्टेम्बर २०१५ मा, प्यालेस्टिनी भण्डा पहिलो पटक न्यूयोकी संयुक्त राष्ट्र संघमा उठाइएको थियो, जब महासभाले प्यालेस्टिनीहरूको स्थितिलाई “गैर-सदस्य पर्यवेक्षक राज्य” मा स्तरवृद्धि गर्न धेरै वर्ष अघि मतदान गरेपछि ।

आईसीसीले उनलाई पार्टीको रुपमा स्वीकार गरेको थियो

तीन वर्षपछि, अन्तर्राष्ट्रिय फौजदारी अदालतले पनि प्यालेस्टाइनलाई राज्य पक्षको रूपमा स्वीकार गर्यो । आइसीसी प्रमुख अभियोजकले भर्खरै घोषणा गरे कि उनले इजरायली प्रधानमन्त्री बेन्जामिन नेतान्याहु र उनको रक्षा मन्त्री, साथै तीन शीर्ष हमास नेताहरूको लागी इजरायल र गाजामा अक्टोबर ७, २०२४ पछि गरेको संदिग्ध युद्ध अपराधको लागी माग गर्दै पक्राउको नोटिश जारी गरेको छ । जसको विषयमा इजरायली प्रधानमन्त्री नेतान्याहुले कडा रुपमा भर्त्सना गर्दै प्यालेष्टाइन माथिको आक्रमण जारी रहने बताएको छ । यही मेसोमा इजरायलले अत्यन्त घिनौना हरकतका साथै संयुक्त राष्ट्र संघको पहलमा बनाइएको प्यालेष्टिनीहरूको शरणार्थी शिविरमा बमबारी गर्दै सयौं निदोष नागरिकको ज्यान लिएर मानवता विरोधी अपराध गरेको छ । जसलाई अमेरिकी पक्षधर बाहेकका मुलुकहरूले विरोध गरेको छ । यसबाट अमेरिकाको वाइडेन सरकारको लागि पनि टाउको दुखाईको विषय बनेको छ ।

हाको सेवाहरू : Silk Print, स्टिकर प्रिन्ट, फोटो फ्लेक्स प्रिन्ट, १० फिट सम्मको फ्लेक्स प्रिन्ट, A3 & A4 size color प्रिन्ट

Remember us for HD Quality print

१० फिट

जिदेव फ्लेक्स एण्ड स्टिकर प्रिन्ट

मध्यपुर थिनि-८, दुईघोखरी, इन्द्रयणी मार्ग

सम्पर्क : ८८५११०२५११, ८८०८११०३१४

पुनरा : शनिवार बाहेक अन्य वारहरूमा बिहान १०.०० बजेदेखि बेलुका ६.०० बजे सम्म ग्राहकहरूको सेवामा रहनेछ ।

थिमि टाइम्स

– छिमेकी तथा आफ्ना साथीभाइको निन्दा गर्ने बानी परापूर्व कालबाटै मानिसको मनोरंजनको विषय बन्दै आएको छ ।

– **प्रेमचन्द्र**

वर्ष १७ अङ्क ३६ नै.सं. ११४४ २०८१ जेठ १६ बुधबार
29 May 2024 Wednesday

सम्पादकीय

लोकतान्त्रिक गणतन्त्रको १६ वर्ष

समय परिवर्तनशील छ, यो सर्वमान्य धारणा हो । यही सेरोफेरोमा नेपालको राजनीतिक अवस्था पनि समयक्रमसँगै परिवर्तन हुँदै आइरहेको छ । हिजोको राणाशाही पछि राजतन्त्र र एकतज्त्रीय पञ्चायत व्यवस्थाको अवसानसँगै नेपालमा बहुदलीय व्यवस्था र त्यसपछि लोकतान्त्रिक गणतन्त्र स्थापना भएको पनि १६ वर्ष पूरा भईसकेको छ । यस अवधिमा हरेक नेपाली जनताको एउटै प्रश्न उठ्ने गरेको छ । गणतन्त्र स्थापना पछि नेपाली जनताले आखिर के उपलब्धि हासिल गरे त ? आम जनता र देशको अवस्थामा के परिवर्तन भयो त ?

आज आम जनसमुदायमा समय अनुरूप देशमा परिवर्तन भयो । तर राजनीतिक दलका शीर्ष नेताहरूको सोच, प्रवृत्ति र जीवन शैलीमा भने कुनै परिवर्तन देखिएन । जसको कारण पनि शासन व्यवस्थाप्रति जनवितृष्णाका बढेको छ । लोकतन्त्र विरोधी शक्ति धमिलो पानामा माछा मार्न अभ्यस्त देखिएको छ ।

जनताले चुनेका जनप्रतिनिधिले बनाएको विधानअनुसार शासन चलाइने घोषणा २००७ सालको जनक्रान्तिपछि नै राजा त्रिभुवनले गरेका थिए । त्यसको कार्यान्वयनका लागि भने जनताले ६ दशक लामो सङ्घर्ष गर्नु परेको थियो । राणा शासनविरुद्ध जनक्रान्तिको नेतृत्व गरेको नेपाली कांग्रेसले २०१५ सालमा राजाले दिएको संविधान स्वीकार गरेपछि संविधान सभाको माग ओभ्रैलमा पऱ्यो ।

त्यसपछिको समय भनेको नेपाली जनता लोकतन्त्र स्थापनाका लागि सङ्घर्षरत रहे । यसक्रममा नेपालमा आन्दोलनका विभिन्न चरण शुरु भयो । अन्ततः राजनीतिक दल र नेपाली जनताको चाहना अनुरूप राजतन्त्रको अन्त्यसँगै संविधान सभाले २०६५ जेठ १५ गते नेपाल गणतन्त्र भएको घोषणा गर्‍यो ।

यही घोषणामा टेकेर संविधान सभाले नेपालको संविधान, २०७२ पारित गरेको हो । संविधानले नेपाललाई 'संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रात्मक' राज्य घोषणा गरेको छ । गणतान्त्रिक नेपालको संविधान निर्माण गर्नुभन्दा यसको सही र सफल कार्यान्वयन बढी चुनौतीपूर्ण देखिएको छ । संविधान निर्माणपछिका वर्षहरू अपेक्षाकृत बढी निराशाजनक हुन पुगे । विडम्बना, संविधान निर्माणको नेतृत्व गर्नेहरूले नै यसको मर्ममा प्रहार गर्ने काम गरेको देखियो ।

सत्तामा पुगेका राजनीतिक दलका नेताहरूले देशले अपनाएको संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रको मर्म नै आत्मसात् गर्न चाहेनन् । सत्तामा पुग्नेबित्तिकै उनीहरूले आफूलाई 'निर कुश राजा'कै स्थानमा राखे र हुकुमी शासनको अभ्यास गर्न थाले । संविधानका प्रगतिशील लोकतान्त्रिक प्रावधानहरूलाई विकृत बनाए । समानुपातिक प्रतिनिधित्वको किनबेचसम्म भयो । निर्वाचित प्रतिनिधि नेताका गुलाम बन्न बाध्य पारिए । संवैधानिक निकायहरू राजनीतिक दलका लागि आफ्ना नेता कार्यबर्ताको व्यवस्थापन गर्ने र जागिर खुवाउने भर्ति केन्द्रको रूपमा प्रयोग गरिए ।

देशको शासन व्यवस्था संचालन गर्न र आज जनसमुदायको हीतका लागि नीति नियम निर्माण गर्नुपर्ने संसद् अधिकांश समय अवरुद्ध रहन थाल्यो । संसदीय प्रणालीको मर्म र मर्यादाविपरीत संसद् सरकार बनाउन र गिराउने लोको रूपमा प्रयोग हुन थाले । यो प्रवृत्तिले प्रदेश सरकारमा पनि परम्पराको रूप लिएको छ ।

संविधानमा अपनाइएको समानुपातिक प्रतिनिधित्वका कारण संसद्मा एउटै पार्टीको स्पष्ट बहुमत आउन कठिन छ । फलस्वरूप सरकार बनाउन दलहरूबीच गठबन्धन गर्ने पर्ने हुन्छ । चुनावपूर्व र चुनावपछि पनि यस्तो गठबन्धनको अभ्यास भयो । राजनीतिक दलका नेताहरू इमानदार नहुँदा यो अभ्यास पनि सफल भएन । अहिले प्रतिनिधि सभाको सबैभन्दा ठूलो दल नेपाली कांग्रेस विपक्षमा छ । अपेक्षाकृत सानो दलका नेताले दोस्रो ठूलो दल नेकपा (एमाले)को समर्थनमा सरकारको नेतृत्व गरेका छन् ।

यसले आम नेपाली जनमानसमा यो गणतन्त्रका विरुद्ध नै बितृष्णा देखिएको छ । यो पक्कै देश, राजनीतिक दल र आम जनसमुदायको लागि राम्रो संकेत होइन । अब त राजनीतिक दल र तिनका शीर्ष नेताहरू सच्चिन्दै पर्दछ । बर्तमानमा देखिएको राजनीतिक अस्थिरता हटाएर समृद्धि तर्फ देश अघि बढाउन यो गणतन्त्र दिवस सार्थक बनोस् । शुभकामना ।

● संकेत कोइराला

भगवान श्रीकृष्णको छोरा साम्बप्रति युवती भुतुक्रै हुन्थे । तर उनको प्रेम भने परमशत्रु दुर्योधनकी छोरी लक्ष्मणासँग बस्यो । उनीहरु एक अर्काप्रति यति आशक्त कि सँगै जिउने, मर्ने कसम खाएका थिए । यिनीहरुको प्रेमले पाण्डव र कौरव पक्षमा ठूलो हल्लीचल्ली मच्चियो । यदुवंशी खलकसँग छोरी लागेको दुर्योधनलाई सत्य थिएन । बाउहरुको जुँगाको लडाइँले आफ्नो पवित्र प्रेम शहीद हुने बुभ्रैपछि दुवैले भागेर विवाह गरे ।

यो खबर आगो भ्रै फैलियो । दुर्योधनले तत्काल फौज पठाएर साम्बलाई बन्दीगृहमा राख्यो । दुर्योधनको बन्दीगृहमा छोरो परेको खबरले कृष्ण आकुल व्याकुल भए । कृष्णका दाजु बलराम साथी उद्धवलाई लिएर साम्बलाई छुटाउन हस्तिनापुर पुगे । उनले शालीन भाषामा अनुरोध गरे- 'हे दुर्योधन ! जवान भएका युवायुवती एकले अर्कालाई मन पराएर बिहे गर्छन् भने त्यो अपराध होइन । उचित अनुचितको भेद उनीहरुलाई राम्रोसँग थाहा छ । अब हामी अभिभावकको कर्तव्य विधिपूर्वक जोडी बाँधिदिनु हो । म यही अनुरोध गर्न तपाईं समीप आएको हुँ ।' ब ल र ा म क ा े अनुरोध लत्याउँदै अभिमानी दुर्योधन कराउन थाल्यो- 'खुट्टामा पहिरिने जुता शिरमा किमार्थ लगाइन्न । एउटा गरिब भिखारीको छोरा‍ले हस्तिनापुर युवराजकी छोरी ताम्ने ? यो असम्भव छ । राजा महाराजको आसनमा बस्ने अधिकार यस्ता भिखारीलाई छैन ।' दुर्योधनको अपमानजनक वाणीले बलरामलाई क्रोधित बनायो ।

हस्तिनापुर थर्काउँदै उनले चेतावनी दिए- 'तैंले मेरो मात्र हैन, सम्पूर्ण यदुवंशीहरुको अपमान गरेको छस् । साम्बलाई बन्दीमुक्त गरी लक्ष्मणासँग बिहे गरिदिन्छु भने ठीक छ । यदि मेरो वचनको उल्लंघन भयो भने याद गर हस्तिनापुर पुरै उल्टाएर सखाप बनाइदिन्छु । तेरो लागि यो पहिलो र अन्तिम मौका हो ।' बलरामको गर्जनपछि कौरवहरु आफ्नो साइजमा आए । दुर्योधनले साम्बलाई मुक्त मात्र गरेन, प्रशस्त दाइजो सहित छोरी लक्ष्मणालाई अधि लगाएर भव्य कार्यक्रम गरी ज्वाइँ सकारेर पठायो ।

नेपाल कम्युनिस्ट पार्टी गठनताका केपी ओलीले आफू र प्रचण्डको सहयात्रालाई बोइङको चालकसँग तुलना गरेका थिए । उनलाई थाहा रहेनछ- यात्रुलाई जोगाउन दुई पाइलटलाई उडान अवधिमा एउटै ताउलोमा पकाइएको खाना दिइन्न । खाना विषाक्त ठहरियो भने सम्भावित प्रलयबाट जोगाउन यस्तो बुद्धिमानी अपनाइएको हो ।

चालक दल सदस्यलाई उडान अवधिभर सुत्ने अनुमति

हुँदैन । चालकको एपेन्डिक्स मिल्काइएको हुन्छ । एउटा जहाज चलाउने चालक यति संवेदनशील हुनुपर्छ भने देश हाँक्ने चालकको पहिलो कर्तव्य भनेकै सत्य बोल्नु हो । तर ओली र दाहालले आफ्नो नामबाहेक अरु केही सत्य बोल्दैनन् । हावा कसैले देख्दैन तर हावा छ भन्ने चराचर प्राणीको जीवनबाट प्रमाणित हुन्छ ।

यदि सरकारलाई अक्सिजन ठान्ने हो पनि अक्सिजन पाएको अनुभव जनताको सहज जीवनले प्रमाणित गर्छ । राज्य हिसावकिताबमा चल्छ । चितवनको बारीमा दुई रुपियाँमा किनिएको मकैको घोगा काठमाडौँमा उपभोक्ताको हातमा पर्दा ३५ रुपियाँ पर्छ । ३३ रुपियाँ मकैको बोट नदेख्नेले खान्छ । कम्युनिस्ट पार्टी जन्मिएको ७५ वर्ष वित्यो तर कम्युनिस्ट पार्टी २ वर्ष हुँदा ०७ सालको क्रान्तिपछि बनेको सरकारले बजेटमा उल्लेख गरेका विषय र अहिलेमा तात्विक अन्तर छैन ।

२००८ सालमा पहिलो बजेट भाषण गरेका तात्कालीन अर्थमन्त्री सुवर्णशमशेर राणाले बजेट भाषणमा भनेका छन- 'अर्थ मन्त्रालयबाट बराबर ताकिता गर्दा पनि बाँकी रकमहरूको राम्रो विवरण पाउन सकिएन । यसको अर्थ नतिजा मन्त्रालयहरू र विभिन्न विभागका तालुकवालाहरूले मन्त्रिमण्डल अथवा अर्थ मन्त्रालयको स्वीकृति बिना खर्च गर्न पाएन ।'

उपभोगमुखी अर्थतन्त्र वर्तमान राजश्वको मूलाधार मानिन्छ । तर उतिबेला राज्यकोषको मेरुदण्ड भनेको काठ, धान, तेलहनको निकासी कर थियो । विकासको पहिचान गर्दै राणाले भनेका छन- 'केही साललाई टेलिफोन, आकाशवाणी, हुलाकको सुव्यवस्था र बाटो तथा हवाई अड्डाहरूको निर्माणमा प्रचुर परिमाण खर्च गर्नुपर्ने देख्छु ।

खर्चको निकासा दिँदा कामको रेखदेख पुर्याउनु र सञ्चालन गर्न नभई नहुने मूल अड्डाहरूको खर्च बाहेक अरु खास योजनाहरूको निमित्त मात्र कार्यानुकूल खर्च निकासो हुनेछ । यस तरिकाबाट सालवसाली कर्मचारीहरू बढाउँदा हुने अपव्यय रोकिई खर्चमा पूरा नियन्त्रण रहने र योजनाहरू पनि चाँडो कार्यान्वित हुने आशा गरिन्छ । कर्जा नछोड्ने, जम्मा नजोड्ने प्रजातान्त्रिक सरकारको मान्यता छ ।'

छातीमा हात राखेर भनौं त हामीहरु कहाँ थियौं, अनि अहिले कहाँ छौं ? पनातिपुस्ताका वर्षमान पुनः अर्थमन्त्री हुँदा बजेटको भाषाशैली लगभग त्यही अवस्थामा छ । जुनसुकै क्रान्तिवीरले सत्ता सम्हाले पनि वर्षभर अभिबाजस्तो रहने पूँजीगत खर्चको स्वरूप देखिन असार पर्खनुपर्ने बाध्यता

छ । मौरीले भ्रै अर्थमन्त्रीले राज्यकोषको माया गर्नुपर्छ भन्ने मान्यता बोकेका अर्थमन्त्रीले बजेट भाषणको अर्को ठाउँमा भनेका छन- ' अधिल्लो सरकारले छोडेको धन सामान्य खर्चको निम्ति उपयोग नगरी अखण्ड राख्नु मेरो कर्तव्य हो । राणा सरकारले छोडेको भण्डारखाल मूल ढुकुटी र मुलुकीखाना नोट विभागमा रहेको सुनचाँदी, पुरानो मोहर कम्पनी र नेपाली तथा विदेशी नोट र नेपाल बैकको शेयरमा लगानी गरिएको समेत गरी सात करोड नब्बे लाख छयालिस हजार दुई सय अन्ठाउन्न रुपियाँ मौज्दात छ ।'

राजनीतिमा असम्भव केही हुन्न, यो सत्य हो । बाटोको एउटा ईँटा असुरक्षित हुन्छ । जब त्यो पर्खालमा अनुवाद भएर आउँछ, त्यसलाई चलाउने सामर्थ्य कसैको हुन्न । महेन्द्र र बीपी नेपालको राजनीतिक इतिहासका त्यस्ता पात्र थिए, जो मन, मुटु र मस्तिष्कबाट मिल्थे । आत्मवृत्तान्तमा बीपीले राजासँगको निकटता खोल्दै एक ठाउँमा यसरी अन्तरसंवाद उल्लेख गरेका छन- 'तपाईंलाई देख्ने वित्तिकै हामी कुरा गरिरहेका थियौं कि नेपालको प्रधानमन्त्री त यही मान्छे हुनसक्छ, जसले बाहिर पनि प्रतिष्ठा राख्न सक्छ । र, देखाउन पनि बाहिर सकिन्छ भने यही मान्छेलाई सकिन्छ भनेर हामी दुई कुरा गरिरहेका थियौं । तपाईंलाई सिँढीमा देख्ने वित्तिकै हामीले त्यो कुरा गरेको । मेरो व्यक्तिगत र निजी पाहुना तपाईं मात्र हो । अरु सबै सरकारी पाहुना हुन् ।' सन्दर्भ त्यतिमा मात्र सीमित छैन ।

रानी तरकारी काट्दै गरेको ठाउँमा आफू फुत् पस्दा 'स्वास्ती मानिसहरूको ठाउँमा किन आएको नि' भनेर रानी रत्नाले प्रतिप्रश्न गरेको सन्दर्भ भिक्दै बीपी रानीको मूल्यांकन गर्दै भन्छन- 'पीर्कामा बसीकन एउटा मध्यमवर्गकी स्वास्नीमान्छेले खास्टो त्यो पनि धेरै महँगो होइन, ओढीकन तरकारी काट्ने, केलाउने गरेको मैले देखेको छु । तिनी कुनै ठस्सावाल होइनन् । उनीहरूले मलाई सम्मान दिए, सम्मान मात्रै होइन, स्नेह दिए । यो एक किसिमको आदर पनि र माया पनि दिए ।'

राजारानीप्रति बीपीको सद्भाव उनको अर्को कृति जेल जर्नलमा आइपुग्दा कटाक्षमा परिणत हुन्छ । उनी बम्किदै यसरी आगो ओकल्छन- ' आफ्नो सजायको पूरा अवधि जेलमा काटेर पनि सरकारले रिहा गरेन । अन्धाधुन्ध छ यो राज्यमा । एकदम बहुलश्री लागेको छ राजालाई । राजाको एकतन्त्री हुकुमी शासनको आजकाल बारम्बार प्रमाण नकच्चरो किसिमबाट स्वयं राजाले दिराखेका छन् । उनको अन्तिम दिन त होइन आएको ?'

त्यो भन्दा अगाडिको

एउटा अर्को रोचक प्रसंग छ । साली रत्नासँग प्रेममा फसेको सुईको पाएपछि त्रिभुवनले महेन्द्रलाई युवराज भएर अनैतिक काम नगर्न दबाव दिए । बाउछोराको गलफती यतिसम्म उत्कर्षमा पुग्यो कि छोरो नल्याई नछोड्ने, अदप नाघेर बिहे गरे युवराजबाट निकाल्ने बाउको चेतावनी । आखिर बीपीले मध्यस्थ गरिदिएर राजा महेन्द्रको बाटो खोलिदिए । युवराज पद पनि जोगियो।

चेपाङ, कुसुन्डा, दनुवारको समस्याले मुलुक थला परेको होइन । न्यायालयमा जानुस् ९० प्रतिशत मुद्दा जग्गासँग सम्बन्धित छ । नजानेको, नबुझेको, नपढेको मुद्दा मामिलाको व्याकरण नै बुझ्दैन । समस्या कोट टाई, दौरा सुरुवाल लगाउनेको दृष्टिकोणमा छ । अहिले त भन् राजनीतिलाई राजनीति गर्ने भन्दा गैरराजनीतिक प्राणीबाट जोगाउनुपर्ने चुनौती छ । कपाल काट्ने हजाम, पशुपतिको विगुत बोक्ने पुजारी, दूध बोक्ने ग्वाला, पत्रिका ल्याउने हकर, फूल गोड्ने माली, सुरक्षाका लागि खटाइएको अंगरक्षक यस्तै अनपेक्षित पात्रबाट राजनीतिका असामान्य खेलकुद हुन सक्छन् ।

०७ सालमा रानीको उपचारमा खटिएकी नर्स एरिगा ल्यूस्टागले समेत राजाको दूत भएर राजनीतिक परिवर्तनमा साथ दिएकी थिइन । राजा त्रिभुवनले नर्ससँग निरीह हुँदै भनेका थिए- 'म नाम मात्रको राजा हुँ । यहाँ राणा परिवारले शासन गर्छ । प्रधानमन्त्री नै राजा हुन । म कैदी हुँ । ताला मारिएको पाँच पाँच ढोकाबाट म थुनिएको छु ।'

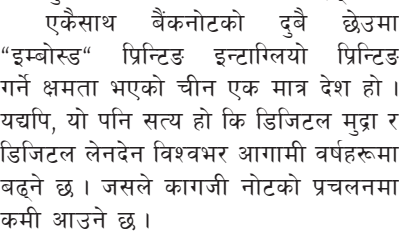
राजा त्रिभुवनले तिनै नर्सको माध्यमबाट राणालाई सर्प, राजदूतलाई चरा र चिठ्ठीलाई फूलको कुट भाषा प्रयोग गरी खबर आदान प्रदान गरेका थिए । जीवनको उत्तरार्द्धमा हरिभक्त कटवाल भन्थे- 'फूलको थुँगोजस्तो मनपर्ने मेरो बैस थियो । शहरभरि धेरै उदास अनुहार हरूमा हाँसो उमार्न खोज्दाखोज्दै त्यो बैस कहिले कहाँ र कसरी गुमाएँ आफैँलाई थाहा छैन । अब मैले आफैँसँग छ भने पनि कोही पत्याउन चाहँदैन ।'

जुनसुकै मानिसलाई पनि जिन्दगीमा अवसरले एकपटक छोप्छ । त्यो भेललाई कसरी उपयोग गर्ने उसको प्रारब्ध हो। नारायणगोपाल तबलाबादक थिए । कसैले उनको वादनमा हैन, गायनमा जादु छ भनिदिएपछि उनी गायक भए । राजनीति गर्नेहरूले तीनपटक सोच्नुपर्छ- 'सलामी बढाउने कि मलामी ?' खादा, अविर, बर्धाई, अभिनन्दन, मायाको चिनो हाम्रो सन्दर्भमा यस्ता अलमल हुन, जसले थाहै नपाई हरिभक्तको बैस समयले खाएजस्तै नेताको औकात धुलिसात बनाइ दिन्छ ।

-खबरहबबाट

डा. जयन्त कृष्ण शर्मा

साउथ चाइना मर्निङ पोस्टको प्रतिवेदनका अनुसार, 'आफ्नो मुद्रा न छाप्ने लगभग सबै एसियाली देशले अब चीनमा छान्न थालेका छन् । तिनीहरूको लागत अपेक्षाकृत सस्तो छ । जसको कारण नेपालले पनि आफ्नो अधिकांश बैंक चीनमा छान्न थालेको छ । अहिले यहाँ अन्य देशका २० करोड भन्दा बढी नोट छापिन्छन् । भनिन्छ, जुन देशले यहाँ चीनमा आफ्ना नोट छाप्यो, उनीहरू धेरै सस्तोमा नोट छापिने बताउँछ

डा. यमुना घलेले समग्रमा जलाधारक कुरा गर्दा कृषिलाई रूपान्तरण गर्न अहिले तारिकाले सम्बोधन सम्भव नहुने बताए । त्यस अवसरमा बोल्दै सामुदायिक वन उपभोक्ता महासंघका अध्यक्ष ठाकुर भण्डारीले सामुदायिक वन एउटा पक्षको माने नभएको भन्दै सबै वर्गको वर्गीय आन्दोलन भएको बताए । निजी क्षेत्रको प्रवेश वर्गीय आन्दोलनमाथिको प्रहार भएको भन्दै उनले यस विषयमा समयमै सचेत हुनुपर्ने बताए । कर्पोरेट क्षेत्रले नेपालको वन कब्जा गराउने कार्यहरूको भन्दै अहिले पर्याय पर्यटन, कृषि वनका नाममा सामुदायिक वन कब्जा गर्ने कार्य सुरु भएको उनको भनाई थियो । भूमि अधिकार मञ्चका त्यामवहादुर दर्जीले हामी प्राकृतिक स्रोतको धनी देश तर हाम्रो राज्य सञ्चालकले यसको महत्त्व नबुझेको बताए । स्वास्थ्यको दृष्टिले पनि प्राकृतिक स्रोतको संरक्षण अनिवार्य रहेको भन्दै उनले भूमिहीन, सुकुम्बासीलाई भूमिको संरक्षणका नाममा भूमिहीन बनाउँदै आएको बताए । पत्रकार तीर्थ कोइरालाले प्राकृतिक स्रोतको संरक्षणका कुरा गर्दा सबैभन्दा पहिले एकीकृत प्रयासमा जोड दिनुपर्ने बताए । अहिले सामुदायिक क्षेत्र विषयगत आधारमा विभाजित भएका एकीकृत प्रयास हुन नसकेको उनको भनाई थियो । फाउन्डेसनका अध्यक्ष घनश्याम पाण्डेले कार्यक्रमको सहजीकरण गर्दै प्राकृतिक स्रोतको संरक्षणमा एकीकृत प्रयास हुन आवश्यक रहेको बताए । प्राकृतिक स्रोत मानव मानवअधिकारसँग प्रत्यक्ष जोडिएको विषय भएकोले यसमा सबै संवेदनशील हुनु आवश्यक रहेको उनको भनाई थियो ।

গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়, অসম

प्रकाशक/कार्यकारी सम्पादक: दीपक श्रेष्ठ, सम्पादक: दीपिका श्रेष्ठ, व्यवस्थापक: दिवस श्रेष्ठ, कार्यालय: सुन्दरनगर, मध्यपुर थिमि-३, भक्तपुर, फोन: ६६३३६५२, ९८५११०२२७३, मुद्रण: धिम्ले अफसेट प्रेस, अनामनगर, web Portal : www.thimitimes.com.np/